

کاهش نرخ سود بانکی به سود کیست؟

اشاره

تعدد و تشتت نظریات و خبرهای متواتر و متناقض درباره نرخ سود بانکی در دو سه ماهه اخیر، بیش از آن که نشاندهنده یک جریان سالم برخورد آرای کارشناسانه و نظریات علمی باشد، شبیه تلوتلو خوردن یک موجود نامتعادل در جاده‌ای سنگلاخ یا فراز و فرود رفتن‌های یک قایق بادبانی در میان امواج بود. یعنی رفتاری که هر بیننده‌ای را نسبت به آینده نگران می‌کرد. و سرانجام، این نوسانات و افت‌وخیزها با فرمان رییس‌جمهور به پایان رسید و نرخ سود بانک‌های دولتی و خصوصی به ترتیب با دو و پنج درصد کاهش نسبت به سال قبل، در سطح ۱۲ درصد قرار یافت. با توجه به این که نرخ سود یکی از مهمترین متغیرهای اقتصادی با مناسبات و ارتباطات و پیامدهای چندسویه است، لذا همواره درباره سازوکارهای آن نظریات فراوانی وجود داشته، یکی از آنها هم متنی است که در این صفحات می‌خوانید. بدیهی است که در شماره‌های بعد به تفصیل بیشتر به این موضوع خواهیم پرداخت.

بانک و اقتصاد

پاسخ جمشید پژویان، استاد دانشگاه علامه طباطبایی در این مورد چنین است: من در واقع، انتظارم این است که به دلیل کاهش نرخ سود تسهیلات، نرخ سود بانکی برای سپرده‌ها هم کاهش پیدا بکند و این کاهش باعث خواهد شد که قطعاً بخشی از سپرده‌ها از بانک‌ها خارج بشود. ممکن است که مقدار خارج‌شدن سپرده‌ها قابل توجه و زیاد نباشد و این به دلیل این است که مردمی که در بانک‌ها سپرده می‌گذارند، عمدتاً آلترناتیو دیگری - یا راه‌حل دیگری - برای نگهداری پس‌اندازهایشان ندارند. اما کسانی که به منابع دیگری دسترسی داشته باشند، برای انتقال منابع پولی‌شان این کار را خواهند کرد و حتی ممکن است که یک مقداری هم از کشور خارج بشود. اما دکتر توکلی، رییس مرکز پژوهش‌های مجلس گفته است که مصوبه مجلس ناظر بر سود سپرده‌ها

سود تسهیلات مورد مخالفت کارشناسان امور اقتصادی قرار گرفته است؟ طرفداران این نظریه معتقدند که نرخ سود تسهیلات و به‌طور کلی، سود بانکی در اقتصاد ایران بالا است، این درست است و نرخ اسمی سود در اقتصاد ایران بالاتر از بسیاری از کشورهای دنیاست. دلیلش هم این است که نرخ تورم در اقتصاد ایران زیاد است؛ و علت دوم این است که بخش عمده بانکداری ما به‌وسیله دولت انجام می‌شود و بانکداری دولتی نیز هزینه عملیات بالایی دارد. در نتیجه، فاصله بین نرخ سود سپرده‌ها و نرخ سود تسهیلات در اینجا خیلی زیاد است. برای کاهش نرخ سود تسهیلات یا سود بانکی ما باید از طریق اثرگذاری روی این دو عامل، یعنی روی نرخ تورم و نرخ کارایی بانکداری عمل بکنیم، نه این که به صورت دستوری آن را کاهش بدهیم.

از سوی دیگر، معترضان به این طرح معتقدند که کاهش نرخ سود تسهیلات باعث می‌شود که مردم سپرده‌هایشان را از بانک‌ها خارج کنند. آیا این نظریه درست است؟ و شامل حال همه کسانی که سپرده دارند، می‌شود؟

بی‌شک، هر تغییری تأثیری دارد و تغییری که تأثیرات مثبتش بر اثرات منفی آن غلبه دارد، تغییری بهینه و کارآمد است. تغییر در نرخ سود بانکی نیز به مثابه سایر تغییرات، تبعات و اثرات ویژه خود را در جامعه خواهد گذاشت و با توجه به نیازهای وسیع این تغییر، طبیعی است که بحث کاهش نرخ سود تسهیلات بانکی جنجال بزرگی را به‌پا کرده است: دولت مدعی است که این تصمیم به کاهش تورم کمک خواهد کرد و معترضان معتقدند که این کاهش نه‌تنها در مبارزه با تورم نقشی را بازی نخواهد کرد، بلکه نظام بانکی کشور را با بحران روبرو خواهد ساخت و باعث فرار سپرده‌ها خواهد شد و به ایجاد رانت و فساد مالی باز هم بیشتر کمک خواهد کرد. برای بررسی این امر باید به این پرسش پاسخ داده شود که تأثیرات این اقدام چیست؟ و چرا کاهش نرخ

کاهش نرخ سود بانکی، موجب کاهش سود سپرده‌ها می‌شود و به نفع کسانی است که به منابع بانکی دسترسی دارند.

نرخ سود اسمی در اقتصاد ایران بالاتر از بسیاری از کشورهای دنیاست، دلیلش هم بالابودن نرخ تورم است.

هزینه‌هایشان را بر آن اساس محاسبه می‌کنند و استفاده از وام بانکی برای آنها یک رانت تلقی می‌شود، لذا ما نمی‌توانیم با کاهش نرخ سود بانکی، شاهد کاهش تورم باشیم.

نکته دیگری که به ذهن می‌رسد، این است که آیا این تصمیم هم یکی از مجموعه تصمیماتی است که از روی بی‌تدبیری اتخاذ شده یا باید علت دیگری را برای آن جستجو کرد؟

تصور می‌شود که این تصمیم شاید ناشی از عدم دقت در نظریه‌های اقتصادی و مسایل اقتصادی است. ترکیب شورای پول و اعتبار یک ترکیب غیر تخصصی است و اعضای آن هم عمدتاً دولتی می‌باشند و در نتیجه، این شورا هم می‌تواند تحت تاثیر بعضی از خواسته‌ها و بعضی از تمایلاتی باشد که توجیه اقتصادی ندارند.

نتیجه

از کل مباحث یادشده چنین استنباط می‌شود که تغییرات نرخ سود بانکی (تسهیلات) ارتباط مستقیم با نرخ سود سپرده‌ها دارد و کاهش نرخ سود بانکی موجب کاهش سود سپرده‌ها می‌شود و کسانی که به راحتی می‌توانند تسهیلات دریافت کنند و در بازار اقتصادی مورد استفاده قرار دهند، به جهت افزایش درآمد خویش به نفعشان خواهد بود و آن دسته از مردم، به ویژه آنهایی که با حداقل سپرده‌گذاری و با سود آن امرار معاش می‌کنند و ارتباطی با اخذ تسهیلات ندارند، به نفعشان نخواهد بود و موجب نارضایتی آنها می‌شود و در این میان، به نظر می‌رسد که در بلندمدت منابع داخلی بانک‌ها کاهش پیدا خواهد کرد و نخواهند توانست تسهیلات با نرخ پایین‌تر را در اختیار مشتریان قرار دهند. در واقع، چه از جهت اعطای تسهیلات و چه از نظر جذب سپرده ناموفق خواهند بود، مگر این که بانک‌ها از طرف دولت با اعتبارات خاص جهت اعطای تسهیلات تامین شوند. ■

افشار ایمانپرست - کارمند بانک کشاورزی

② کاهش نرخ سود بانکی به زیان سپرده‌گذارانی است که پس‌اندازهای اندک خود را به بانک‌ها سپرده‌اند، و به سود کسانی است که از محل همین پس‌اندازهای اندک، تسهیلات میلیارد تومانی می‌گیرند!

تقاضا برای وام‌ها را افزایش می‌دهد و باعث رانت برای کسانی می‌شود که دسترسی به این وام‌ها دارند. از طرف دیگر هم مردمی که به‌خصوص مقدار سپرده کمی دارند و راه‌حل دیگری برای نگهداری سپرده‌هایشان ندارند، با یک کاهش درآمد قابل توجه روبرو خواهند شد.

اگرچه طرفداران این نظریه معتقدند که کاهش نرخ سود به کاهش تورم کمک می‌کند و بر بانکداری بدون‌ریا تاکید می‌ورزند، اما باید توجه داشت که تورم، تاثیر مستقیم در نرخ بهره یا سود بانکی دارد. اما این که کاهش نرخ سود بانکی در تورم اثر داشته باشد و چقدر؟ این بستگی پیدا می‌کند به این که اعتباراتی که بنگاه‌های اقتصادی می‌گیرند، چه سهمی از کل هزینه‌هایشان را داشته باشد تا ما انتظار داشته باشیم که از طریق کاهش هزینه، یک مقداری تورم کاهش پیدا کند. به نظر می‌رسد که چون عمده بنگاه‌های اقتصادی به نرخ بازار آزاد نگاه می‌کنند و

نیست. اگر چنین باشد، پس آیا این عدم توازن بین نرخ سود تسهیلات بانکی و سود سپرده‌ها عملی است؟ دکتر پژوهان می‌گوید: من تصور می‌کنم که ایشان هم به این مورد توجه دارند که وقتی که بانک‌ها مجبور بشوند که نرخ سود تسهیلات را کاهش بدهند، قطعاً نرخ سود سپرده‌ها را هم باید کاهش بدهند. در غیر این صورت، این بانک‌ها ورشکست می‌شوند.

حال که تکلیف سپرده‌گذاران در بانک‌ها معلوم شد، باید بررسی کنیم که این کاهش به نفع چه کسانی تمام می‌شود؟

بدون تردید، اگر این طرح عطف ماسبق بشود، عمدتاً منافع آن شامل کسانی می‌شود که در حال حاضر، به بانک‌ها بدهکارند. چون در حال حاضر، تقاضا برای دریافت وام از بانک‌ها به مراتب بیش از آن منابعی است که بانک‌ها در اختیار دارند و می‌توانند آن را تامین بکنند و در نتیجه، این کاهش نرخ سود، فقط صف متقاضیان را طولانی‌تر می‌کند و تعداد

ما را از پیشنهادها و نظریات خود بهره‌مند کنید.